

A tagállami bíró szerepe az EU antidiszkriminációs irányelveinek alkalmazásában: a nemzeti jogrendszerekhez való viszony; az előzetes döntéshozatali eljárás

Előadó: dr. Halmos Szilvia,

bíró (Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság),
megbízott oktató (Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar,
Munkajogi Tanszék)

European Academy of Law, Seminar on Anti-discrimination EU Law,
Hungarian Academy of Justice, Budapest, 5 September 2018

A tagállami jog
megfelel az
uniós jognak

A tagállami jog
oly módon is
értelmezhető,
hogy az uniós
jognak
megfeleljen, de
ettől eltérően is

A tagállami jog
nem felel az
uniós jognak

Önálló értelmezés és
alkalmazás

Előzetes döntéshozatali
eljárás kezdeményezése

Önálló értelmezés, alkalmazás

- ▶ Acte claire: az uniós jog értelmezése teljesen világos
Acte éclairé: az EUB már értelmezte az uniós jogot
(C-283/81. CILFIT)
- ▶ Különös óvatosság: legfelső bírói fórum
- ▶ A nemzeti bíró által alkalmazható értelmezési elvek és mechanizmusok:
 - Lojalitás – az uniós jog teljes, hatékony érvényesülése
 - Az uniós jog elsőbbsége
 - Közvetlen hatály

Önálló értelmezés, alkalmazás

- ▶ Lojalitás – az uniós jog hatékony érvényesítése („effet utile”)
 - EUSZ 4. cikk (3) bekezdése: „[...] a tagállamok a Szerződésekből, illetve az Unió intézményeinek intézkedéseiből eredő kötelezettségek teljesítésének biztosítása érdekében megteszik a megfelelő általános vagy különös intézkedéseket [...]”
 - A nemzeti bíróságot is köti
- Az uniós joggal összhangban kell értelmezni a nemzeti jogot (nemcsak a harmonizált jogot)
(C-397/98. és C-410/98. Metallgesellschaft, C-446/03. Marks&Spencer, C-246/89. Commission v United Kingdom, C-279/93. Schumacker, C-397/01. Pfeiffer)
- Speciális eset: irányelvek közvetett hatálya (ld. később)
- Tagállami kárfelelősség az át nem ültetett irányelvek kapcsán (ld. később)

Önálló értelmezés, alkalmazás

▶ Az uniós jog elsőbbsége

- Az EUB alkotta elv
- Az uniós jog a nemzeti jog fölött elsőbbséget élvez
 - annak keletkezési idejétől függetlenül
 - a tagállami alkotmányokkal szemben is

→ Az uniós rendelkezéssel ellentétes nemzeti jog félretétele

- Az ilyen nemzeti jogszabály nem válik érvénytelenné, csak ilyenkor nem alkalmazható
- Nincs szükség érvénytelenítő aktusra

(C-6/64. Costa; C-1/70. International Handelsgesellschaft, C-106/77. Simmenthal II, C-99/87. Dow Chemical Ibérica, C-285/98. Kreil)

Önálló értelmezés, alkalmazás

▶ Közvetlen hatály

- Jelentése: magánszemélyek közvetlenül hivatkozhatnak az uniós jog rendelkezésére nemzeti bíróságuk előtt.
- A különféle uniós jogforrások esetén különféleképpen érvényesül
 - Elsődleges jog (ideértve: Alapjogi Charta)
 - Másodlagos jog – antidiszkriminációs irányelvek
- Ha nincs közvetlen hatály
 - Közvetett hatály
 - Kizáró hatás

Önálló értelmezés, alkalmazás

▶ Elsődleges jog

- Vertikális közvetlen hatály
(*C-26/62. Van Gend, C-57/65. Lütticke, C-339/89. Alsthom Atlantique*)
 - Az állammal szemben
 - Feltételei:
 - Feltétlen (*C-2/74. Reyners*)
 - Kellően pontos
 - (A többi feltétel erodálódott)
- Horizontális közvetlen hatály:
 - *Defrenne I. és II. (C-43/75., C-149/77.)*: az EUMSZ 157. cikk (férfiak és nők egyenlő bérezése)
 - *Walrave and Koch (C-36/74.)*: az EUMSZ 18., 45., 56. cikk (állampolgársági alapú diszkrimináció tilalma)

Önálló értelmezés, alkalmazás

- Alapjogi Charta
 - Charta hatálya az 51. cikk szerint:
 - Uniós intézményeket és szerveket köti
 - A tagállamokat csak akkor, ha az uniós jogot hajtják végre
 - A Charta nem bővíti az EU hatáskörét
 - *C-414/16. Egenberger*:
 - A Charta 21. cikkének (1) bekezdésében kimondott diszkriminációtilalom önmagában elegendő ahhoz, hogy a magánszemélyekre olyan jogot ruházzon, amelyre azok a közöttük az uniós jog hatálya alá tartozó területen folyamatban lévő jogvitában hivatkozhatnak. (71. pont)

Önálló értelmezés, alkalmazás

▶ Irányelvek:

- Az irányelvek közvetlen hatályának problematikája
- Vertikális közvetlen hatály
 - Feltételei
(*C-41/74. Van Duyn, C-148/78. Ratti, C-8/81. Becker*)
 - Feltétel nélküli, kellően pontos
 - Lejárt az átültetési határidő
 - A határidőig is van egyfajta lojalitási kötelezettség (*C-129/96. Inter-Environnement Wallonie*)
 - Az állammal szemben
 - Az államfogalom kiterjesztő értelmezése (*C-188/89. Foster, C-103/88. Constanzo*)
 - Az állam mint munkáltató is (*C-152/84. Marshall*)

Önálló értelmezés, alkalmazás

- Horizontális közvetlen hatály:
 - Alapvetően kizárt (*Marshall, Foster, C-91/92. Dori*)
 - A hátrányos megkülönböztetés tilalma mint az uniós jog általános elve horizontális közvetlen hatállyal bír!
 - Nem az antidiszkriminációs irányelvek alapján! – közös alkotmányos hagyományok + Charta 21. cikk (1) bek.
 - A bíró kötelezettsége:
 - Eltekinteni az ellentétes nemzeti jog alkalmazásától
 - A helytelen ítélkezési gyakorlattól is el kell térni (akár a bizalomvédelmi elv rovására is)
 - Mérlegelni kell a versengő alapjogokat (*Egenberger*)
 - Határa: nem kell a nemzeti jogot *contra legem* értelmezni

(*C-144/04. Mangold, C-555/07. Küçükdeveci, C-441/14. Dansk Industri, Egenberger, C-147/08. Römer, C-176/12. Association de médiation sociale*)

Önálló értelmezés, alkalmazás

- ▶ Ha nincs az irányelvnek közvetlen hatálya:
 - Közvetett hatály:
 - a tagállami bíróság köteles a nemzeti jogot úgy értelmezni, hogy az irányelv eredményének eléréséhez a lehető legteljesebb mértékig figyelembe veszi a szóban forgó irányelv szövegét és célját
 - Határa: nem kell *contra legem* értelmezni
(*Von Colson, Marleasing, Miret, Dori, Pfeiffer*)
 - A tagállam kártérítési felelőssége
(*Francovich*)
 - Kizáró hatás:
 - Horizontális jogvitában a közvetlen hatállyal nem bíró irányelv is kizárja a vele ellentétes belső jogszabály alkalmazását anélkül, hogy bármely félre nézve kötelezettséget keletkeztetne
(*Pafitis*)

Előzetes döntéshozatali eljárás

- ▶ EUMSZ 267. cikk
- ▶ „az EUMSZ 267. cikkel bevezetett eljárás a Bíróság és a nemzeti bíróságok közötti együttműködés eszköze, amelynek révén az előbbi az utóbbiak által eldöntendő jogviták megoldásához szükséges támpontokat nyújt az unió jog értelmezése terén” (*C-614/14. Ognyanov*)

Előzetes döntéshozatali eljárás

- ▶ Mi számít bíróságnak?
 - Feltételei:
 - Jogszabály hozza létre
 - Állandó
 - Kötelező hatáskör
 - Kontradiktórius eljárás
 - Független
 - Jogszabályok alapján dönt
 - (*C-61/65. Vaasen-Göbbels*)
 - Az alsóbb fokú bíróság joga nem vonható el (*C-210/06. Cartesio*)
 - A legfelső fórumnak kötelező (kivéve: *acte claire/éclaire*)
 - A bíróságot nem kötik a felek indítványai

Előzetes döntéshozatali eljárás

- ▶ Milyen ügyben?
 - Az uniós jog értelmezése
 - NEM:
 - Nemzeti jog értelmezése
 - „Összhangban van-e...?” helyett: „Akként értelmezendő-e [az uniós jog], hogy azzal ellentétes-e [a nemzeti jog]?”
 - Nem kapcsolódik az alapügyhöz, hanem csak hipotetikus kérdés (*C-53/03. Syfait*)
 - Az uniós jog érvényessége
 - Csak EUB mondhatja ki az érvénytelenséget
 - Pl. *C-363/12. Z.-ügy* - az uniós jog érvényességének kérdése az UNCRPD fényében

Előzetes döntéshozatali eljárás

- ▶ Az utalás formája
 - Nemzeti eljárásjogban meghatározottak szerint, de ez sem lehet ellentétes az uniós szabályokkal
 - Az alapügy felfüggesztése
 - Beadvány:
 - Egyszerű, felesleges tényektől, adatoktól mentes
 - Nemzeti nyelv
 - Tartalma: Id. Az Ajánlás Melléklete
 - Ajánlások a nemzeti bíróságok figyelmébe az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek előterjesztésére vonatkozóan (HL C 439., 2016.11.25., 1–8. o.)
 - Releváns tények és nemzeti jogszabályok (fogalommagyarázattal), ítélkezési gyakorlat, uniós relevancia (okok; kapcsolat)
 - + kérdések (elkülönítve)
 - Adatvételem (nemzeti bíróság vagy EUB – minél előbb!)
 - Az EUB Hivatalának ajánlott küldeményként

Előzetes döntéshozatali eljárás

- ▶ Az eljárás megakadása:
 - A kérelem visszavonható
 - Ha a nemzeti bíróság előtt a jogvita megszűnik (pl. elállás, egyezség)
- ▶ Költség
 - Díjmentes
 - A feleknél felmerülő költség: nemzeti szabályok szerint a bíróság v. az EUB
- ▶ Gyorsított vagy sürgősségi eljárások (Eljárási Szabályzat 105–107. cikkei)

Előzetes döntéshozatali eljárás

▶ Tanulmányozandó:

- EUMSZ 267. cikk
- Ajánlások a nemzeti bíróságok figyelmébe az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek előterjesztésére vonatkozóan (HL C 439., 2016.11.25., 1–8. o.)
(<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=celex%3A32012H1106%2801%29>)
- Az EUB Eljárási Szabályzata (HL L 265., 2012.9.29., 1–42. o.)
A Bíróság eljárási szabályzatának módosítása (HL L 173., 2013.6.26., 65. o.)
(<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=legisum%3Aai0049>)
- Befogadott kérelmek (www.curia.eu)

